

SERIA DE AUTOR
MILAN KUNDERA

MILAN KUNDERA s-a născut în 1929,
în Cehoslovacia.
În 1975 s-a stabilit în Franța.

OPERE ALE LUI MILAN KUNDERA

Scrise în cehă:

Gluma, roman
Iubiri caraghioase, nuvele
Viața e în altă parte, roman
Valsul de adio, roman
Cartea râsului și a uitării, roman
Insuportabila ușurătate a ființei, roman
Nemurirea, roman

Scrise în franceză:

Jacques și stăpânul său. Omagiu lui Denis Diderot, teatru
Arta romanului, eseu
Testamente trădate, eseu
Lentoarea, roman
Identitatea, roman
Ignoranța, roman
Cortina, eseu în șapte părți
O întâlnire, eseu
Sărbătoarea neînsemnătății, roman

DESPRE OPERA LUI MILAN KUNDERA:

Kvetoslav Chvatik, *Lumea romanescă a lui Milan Kundera*
Éva Le Grand, *Kundera sau memoria dorinței*
Jocelyn Maixent, *Secolul XVIII al lui Milan Kundera*
Maria Nemcova Banerjee, *Paradoxuri terminale*
François Ricard, *Ultima după-amiază a lui Agnes*,
eseu despre opera lui Milan Kundera
Guy Scarpetta, *Vârsta de aur a romanului*
Guy Scarpetta, *Variațiuni asupra erotismului*

MILAN
KUNDERA
VALSUL
DE ADIO

Traducere din cehă de
JEAN GROSU

HUMANITAS
fiction

Cuprins

<i>Ziua întâi</i>	7
<i>Ziua a doua</i>	26
<i>Ziua a treia</i>	72
<i>Ziua a patra</i>	140
<i>Ziua a cincea</i>	214

Ziua întâi

1

Începe toamna – coroanele copacilor se îngălbenesc, se înroșesc, ruginesc; mica stațiune balneoclimaterică, așezată într-o vale fermecătoare, pare asediată de flăcări. De-a lungul colonadei mișună femei, aplecându-se, când una, când alta, deasupra izvoarelor. Femei ce nu pot avea copii, nutrind însă speranța că în această stațiune vor dobândi fecunditatea.

Printre pacienți, bărbați sunt mult mai puțini, dar sunt, întrucât se spune că – pe lângă miracolele sale ginecologice – această stațiune ar mai avea darul să întărească și inimile. Totuși, la un pacient sunt aici două paciente, fapt ce o scoate din răbdări pe tânăra asistentă medicală Růžena, care lucrează la bazinul afectat tratamentului doamnelor sterile!

Aici s-a născut, aici trăiesc părinții ei – va izbuti ea oare să scape vreodată din această localitate care abundă în atât de multe femei?

E luni, și programul de lucru se apropie de sfârșit. Mai are să împacheteze în cearșafuri ultimele grășane, să le întindă pe paturi, să le ștergă obraji și, în acest timp, să le zâmbească profesional.

— Îi telefonezi, nu-i așa? i se adresează kolegele de serviciu; una, o durdulie de patruzeci de ani, cealaltă, mai tânără și uscățivă.

- De ce nu? le răspunde Růžena.
- Fără teamă, o încurajează mai vârstnica, luând-o de braț și conducând-o în spatele cabinei, unde asistentele medicale își au un dulăpior, o măsuță și un aparat telefonic.
- Ar fi bine să-l suni acasă, intervine, cu răutate, uscățiva, și toate trei izbucnesc într-un hohot de râs zgomotos.
- Nu-i știu decât numărul de la teatru, spune Růžena, când râsul amuți.

2

A fost o convorbire îngrozitoare. De îndată ce-i auzi vocea în receptor, se înspăimântă.

S-a temut întotdeauna de femei, în ciuda faptului că nici una nu-l credea, considerând afirmația lui drept o glumă ce frizează cochetăria.

— Ce mai faci? o întrebă.

— Nu prea bine! îi răspunse.

— Cum așa?

— Aș avea nevoie să stau de vorbă cu tine, îi spuse pe un ton patetic.

Era exact acel ton patetic pe care-l aștepta, cu groază, de mai mulți ani.

— Da, spuse cu voce sugrumată de emoție.

— Aș avea mare nevoie să stau de vorbă cu tine, repetă ea pe același ton.

— Dar ce s-a întâmplat?

— Nu mai sunt așa cum m-ai cunoscut. Sunt alta.

I se puse un nod în gât. Abia după un timp, izbuti să se facă din nou auzit:

— Cum așa?

— Au trecut șase săptămâni de când trebuia să-mi vină...

— S-ar putea să fie doar o întârziere, rosti el anevoie. Se întâmplă uneori, dar asta nu înseamnă nimic...

— Nu, nu, de data asta e așa...

— Cu neputință. Absolut cu neputință. Și, în orice caz, nu poate fi din vina mea.

— Dar ce-ți închipui tu despre mine?! ripostă, jignită.

Se temea s-o jignească, fiindcă, în general, îi era frică de ea.

— Nu, nu vreau să te jignesc, e o prostie, în fond ce motiv aș avea să te jignesc; îți spun doar atât, că nu putea să se întâmple cu mine, că nu trebuie să-ți fie teamă de nimic, pentru că, fiziologic e, pur și simplu, cu neputință, pricepi, cu neputință!

— Bine, în cazul ăsta, nu te supăra și iartă-mă, te rog, că te-am deranjat, îi replică, profund jignită.

— Nu, nu, nu, strigă el, de teamă să nu lase receptorul în furcă. E foarte bine că m-ai chemat! Firește, sunt gata să te ajut. Totul se poate aranja.

— Cum adică, aranja?

Rămase descumpănit. Nu se încumeta să spună lucrurilor pe nume.

— Păi, așa... să aranjăm într-un fel.

— Știu ce-ți trece prin minte. Pe asta să nu contezi. Scoate-ți din cap acest gând. De-ar fi să-mi distrug viața, așa ceva nu fac, să fie clar.

Îl trecură din nou fiorii groazei, dar, de data asta, porni el la atac, cu o ușoară sfială în glas.

— Și-atunci de ce m-ai chemat, de vreme ce nu vrei să stăm de vorbă? Vrei să te sfătuiști cu mine ori ai luat o decizie definitivă?

— Vreau să mă sfătuiesc cu tine.

- Bine, atunci o să vin să te văd.
- Când?
- Te anunț eu.
- Bine.
- Deci, deocamdată, numai bine și pe curând...
- Pe curând.

Așeză receptorul în furcă și se întoarse în mica sală de teatru unde îl aștepta formația lui.

— Domnilor, repetiția s-a terminat pe ziua de azi. Eu, unul, nu mai pot.

3

Când lăsă receptorul în furcă, era aprinsă la față, de atâta tulburare. O jignise felul în care reacționase Klima la comunicarea ei. De fapt, se simțea jignită de mai multă vreme.

Se cunoscuseră cu două luni în urmă, când celebrul trompetist concertase în stațiune cu orchestra sa. După concert a urmat un chef la care a fost invitată și ea. Trompetistul o remarcase și, preferând-o celorlalte, petrecuseră restul nopții împreună.

De atunci nu i-a mai dat nici un semn. Îi trimisese două ilustrate cu salutări, dar nu primise nici un răspuns. O dată, în trecere prin Capitală, i-a telefonat la teatrul unde, potrivit informațiilor ei, celebrul trompetist repeta cu formația sa. Persoana care i-a răspuns i-a cerut să se prezinte, spunându-i apoi că se duce să-l caute pe Klima. Peste puțin timp reveni și-i spuse că repetiția s-a terminat și trompetistul plecase. I-a dat atunci prin minte că se ferește de ea, și ura îi spori cu atât mai mult cu cât începuse să aibă temeri în legătură cu sarcina ei.

— Chipurile, fiziologic, e cu neputință. Ce frumos sună, nu-i așa? Fiziologic e cu neputință! Sunt curioasă ce-o să spună când s-o naște copilul!

Cele două colege o aprobau cu înfrigurare. Din ziua în care le adusese la cunoștință (în sala înțesată de aburi a stabilimentului) că trăise în noaptea precedentă clipe de nedescris cu celebrul bărbat, trompetistul devenise pe loc un bun al tuturor colegelor ei. Fantoma lui era mereu cu ele în pavilionul unde lucrau cu schimbul și ori de câte ori era pomenit pe undeva numele lui își zâmbeau cu înțeleș, de parcă ar fi vorba despre un personaj pe care-l cunoșteau în cea mai strictă intimitate. Și când aflară că Růžena rămăsese însărcinată, se simțiră copleșite de o tainică bucurie, căci din clipa aceea el era integrat fizic, odată cu ele, în profunzimile trupului colegei lor.

— Ei, hai fetițo, gata, liniștește-te, îi spuse planturoasa cvadragenară, bătând-o prietenește pe umăr, și, deschizând la iuțeală o revistă ilustrată, slinoasă și mototolită, se grăbi să adauge: uite, am găsit ceva pentru tine! Ce zici?...

Contemplau toate trei fotografia unei tinere și frumoase brunete, postată elegant pe o estradă, cu microfonul la gură.

Růžena se străduia să-și citească destinul din cei câțiva centimetri pătrați.

— Nu știam că e atât de frumoasă, spuse cu îngrijorare în glas.

— Fugi de-aici, fetițo, o liniști rászând durdulia cvadragenară. Asta-i o poză de acum zece ani. Sunt amândoi de aceeași vârstă. Femeia asta nici nu se compară cu tine!

În timpul convorbirii telefonice, Klima își dădu seama că aștepta de multă vreme cumplita veste. Nu fiindcă ar fi avut vreun motiv rațional să-și închipuie că, după cheful acela fatal, o fecundase pe Růžena (dimpotrivă, era încredințat că-l învinovăța pe nedrept), dar aștepta o asemenea înștiințare de mulți ani, cu foarte multă vreme înainte de a o fi cunoscut pe tânăra asistentă medicală.

Avea douăzeci și unu de ani când o blondină amoretă de el își pusese în gând să simuleze că e gravidă spre a-l constrânge s-o ia de nevastă. A avut parte de câteva săptămâni înfiorătoare, la capătul cărora s-a ales cu niște crampe stomacale atroce care l-au doborât la pat. De atunci știe că graviditatea e o lovitură cumplită ce poate veni ori-când și de oriunde, o lovitură împotriva căreia nu există paratrăsnet și care își anunță prezența printr-o voce patetică la telefon (da, și-atunci tot la telefon îi comunicase blonda cu pricina cutremurătoarea veste). Întâmplarea petrecută la douăzeci și unu de ani l-a făcut pe urmă să se apropie de femei cu un sentiment de teamă (deși cu destulă înflăcărare) și, după fiecare întâlnire amoroasă, era înspăimântat până la obsesie de tragicele ei urmări. Se mângâia, ce-i drept, cu gândul că probabilitatea unei asemenea nenorociri nu însemna, în condițiile prudenței sale bolnăvicioase, decât cel mult o miime la sută, dar asta nu-l împiedica să se îngrozească până și de această miime.

Odată, ispitit de o seară liberă, îi telefonase unei tinere fete pe care n-o mai văzuse de două luni. Recunoscându-i vocea, tânăra a exclamat:

— Dumnezeule, tu ești! Nici nu știi cât de mult și cu câtă nerăbdare am așteptat să mă chemi! Și ce nevoie am avut să te aud!

Rostise aceste cuvinte cu atâta insistență și cu o voce atât de patetică încât cunoscuta spaimă îl făcu să aibă o strângere de inimă și să simtă cu toată ființa lui că sosise acea clipă fatală, de care se temea atât de mult. Așa se face că, în dorința sa de a privi cât mai repede adevărul în față, trecu la atac:

— Și de ce-mi spui asta cu o voce atât de tragică?!

— Știi, ieri mi-a murit mama, i-a răspuns fata și el a răsuflat ușurat, de parcă i s-ar fi luat o piatră de pe inimă, știind însă că de ce se temea tot n-avea să scape.

5

— Gata, ajunge. Ce vrea să însemne povestea asta? spuse bateristul și, în sfârșit, Klima își veni în fire.

Văzu în jurul lui fețele îngrijorate ale muzicanților săi și le povesti ce i se întâmplase. Aceștia lăsară instrumentele din mână și începură, care mai de care, să-i dea sfaturi.

Primul sfat fu radical: chitaristul, în vârstă de optsprezece ani, declară că o fată de teapa celei care-i telefonase acum șefului lor, *celebrului trompetist*, trebuie respinsă cu duritate.

— Spune-i să facă ce vrea. Copilul nu-i al tău, și, ca atare, nu-ți pasă de el câtuși de puțin. Și, dacă pofteste, analiza sângelui va arăta cu cine l-a făcut.

Klima obiectă, spunând că de cele mai multe ori analiza sângelui nu dovedește nimic și în acest caz rămâne valabilă plângerea femeii.

Chitaristul îi răspunse că nu se va ajunge la nici o analiză a sângelui. O fată respinsă în felul acesta are toată grija să se cruțe de necazuri inutile și, atunci când își dă seama că bărbatul învinuit nu e papă-lapte, se descotorosește singură de copil, pe propria-i cheltuială.

— Și dacă, în final, l-ar aduce pe lume, întreaga orchestră va depune mărturie în fața tribunalului că ne-am culcat, pe rând, cu ea în seara cu pricina. Pe urmă, n-au decît să caute tatăl printre noi.

— Vă cred că ați face asta pentru mine, interveni Klima. Numai că, până atunci, eu îmi voi pierde de mult mințile de atîta teamă și incertitudine. În treburi din astea eu sunt cea mai fricoasă ființă din câte există sub soare – de aceea am nevoie, înainte de toate și cât mai repede, de o certitudine.

Recunoscără cu toții că avea dreptate. Metoda chitaristului era în principiu bună, dar nu pentru oricine. În primul rând, nu se potrivește unui om care stă prost cu nervii. În al doilea rând, nu e bună pentru un bărbat celebru și bogat, după care femeile se dau în vînt, înfruntînd chiar și riscul cel mai nebunesc pentru a-l câștiga. Căzură deci de acord asupra ideii că, în locul unei respingeri dure, era de preferat metoda convingerii, spre a determina fata să accepte avortul de bună voie. Dar ce argumente trebuiau folosite? Se conturau trei posibilități fundamentale:

Primul procedeu făcea apel la inima caritabilă și la compasiunea tinerei fete; Klima urma să-i vorbească asistentei medicale, ca și când aceasta i-ar fi cea mai bună prietenă; să i se destăinuie cu toată sinceritatea; să-i spună că soția lui e grav bolnavă și că s-ar prăbuși dacă ar afla că bărbatul ei are un copil cu o altă femeie; că el, Klima, n-ar